

3185

1907

28
Գ-76

36

ԹՈՒՂԹ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ

ՊԵՏՐՈՍԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԳՕՅՈՒՆԵԱՆ

Եպիսկոպոսի Աղեփանդրիոյ Եգիպտոսի

ՀԱՅՈՑ ՈՒՂՂԱՓԱՌԱՑ

ԱՌ ԳԵՐԱՊԱՏԻԻ ՔԱՀԱՆԱՅՍ

ԵՒ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

ՎԻՃԱԿԻՆ ԻԻՐՈՅ

2001

Փ Ա Ր Ի Ջ

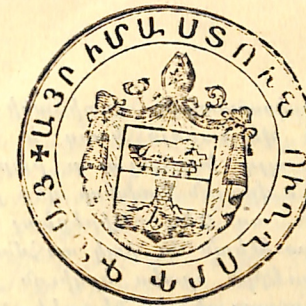
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Տ. ՏՕՂՐԱՄՍՃԵԱՆ

1907

2010

28
Գ-76

ՅԻՍՈՒՄԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՑ
ՀԱՅՈՑ
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՍՈՒՐԲ

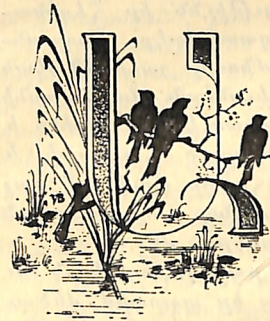

ԾԱՌԱՅ
ԳՕՑՈՒՆԵԱՆ
ԵԳԻՊՏՈՍԻ
ՈՒՂՂԱՓԱՌԱՅ
ԳԱՀԵՆ ՀՈՈՎՄԱՅ

Սիրեցեալ Որդւոց մերոց ի Քրիստոս

Քահանայից եւ ժողովրդեանս վիճակին Աղեքսանդրիոյ

Ողջոյն եւ Աստուածային օրհնութիւն

Լստուածային եկեղեցին կազմուած ըլլալով մարմնոյ մը նմա-
նութեամբ, հարկ է որ անոր անդամոց մէջ անհաւասարու-
թիւն եւ զօրիչ միութիւն մը գտնուի, որով ասոնք բարե-
խառնին ներդաշնակօրէն և մի մարմին կազմեն. «Աստուած
խառնեաց, կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ, զմարմինս, եւ նուա-
զիւն առաւել եւս պատիւ եւ, զի մի՛ իցեն հերձուածք՝ ի մար-
մնի ակն, այլ զի նոյնք զմիմեանց հոգայցեն ակնդարձեալ» (Ա.
կոր. ԺԲ. 24): Անհաւասար ընկերութիւն մի է եկեղեցին իր
պատուածային Հիմնադրին կարգադրութեամբն, ուստի էական է անոր կազմութեան
համար անդամներու զանազանութիւն թուով ու աստիճանաւ. «Ապա քե եր անկեայն
մի ակնդարձ, ո՛ր եր մարմին» (Անդ. 19): Բայց այդ զանազանութիւնն ի քրիստոս կը
միանայ, կը զանգի, կը ձուլուի եւ կ'ըլլայ մի զանգուած բարեխառն ու համաչափ.
«Որպէս մարմին մի է, եւ ակնդարձ բազումս ունի, եւ անկեայն բազում ակնդարձ
մարմնոյն մի մարմին է, նոյնպէս եւ Քրիստոս» (Անդ. 12): Իսկ թէ ինչո՞ւ համար
մին գլուխ կ'որոշուի, միւսն ոտք, ուրիշ մը ձեռք, այս Աստուծոյ ընտրութեան
զազանիքն է. «Աստուած եղ զանդարման՝ զմի մի իւրաքանչիւր ի նոյնակն ի մարմին
որպէս եւ կամեցաւ» (Անդ. 17). «Եւ նա եւ զունակն առաքեալս, զունակն մարգա-
րիտ, զունակն աւետարանիչս, զունակն հովիտս եւ վարդապետս, ի հաստատութիւն
սրբոց, ի գործ պաշտանակն, ի շինուած մարմնոյն Քրիստոսի, միեկեւ հասցուի
անկեայնակն ի մի միաբանութիւն հաւասոց եւ զիսութեան Որդւոյն Աստուծոյ, յայր
կատարեալ ի չափ հասակի կատարման Քրիստոսի» (Եփես. Գ. 11, 12, 13): Այս
ընտրութեան մէջ է առաքելական ու նուիրապետական յաջորդութեանց զազանիքն.
որուն այնքան նախանձախնդիր է Աստուած, որ բացայայտ ու մէկին խօսքերով իրեն
վերապահած է զայն. «Ոչ եթէ դո՛ւք ընտրեցիք զիս, այլ ես ընտրեցի զձեզ. եւ եղի
զձեզ՝ զի դո՛ւք երբայցեիք եւ պտղաբերիք յինիցի» (Յովհ. ԺԵ. 16). Եւ Պօղոս Առաք-
եալ հիմ կը դնէ միշտ իր առաքելութեան այդ երկնակոյ ընտրութիւնն. «Կոչեաց.
կ'ըսէ, ի կոչումն սուրբ ո՛չ ըստ գործոց մերոց, այլ ըստ իւրում յառաջադրութեան
եւ շնորհացն, որ տուաւ մեզ ի Քրիստոս Յիսուս՝ յառաջ քան զմարմնակն յառի-
սեակից» (Բ. Տիմ. Ա. 9): Այս պատճառաւ քրիստոս ինքն չուզեր ձշմարիտ հովիւ
ձանձնալ զայն որ իրմէ դուրս անցքէ մը մտած ըլլայ ի փարսին. հովիւն, կ'ըսէ,
դռնէն կը մտնէ, իսկ պատուհանէն մանողն գող է եւ աւագակ. դուռն ալ ինքն
քրիստոս է: Հետեւաբար ո՛րքան զգուշութեամբ շարժելու է յայտն՝ Աստուծոյ գործն
չի կանխելու եւ չյափշտակելու համար, թէ չուզեր մէկ մը վարձկան ըլլալ:
Փառք Տիրոջ, այս մասին խղճմտելու ո՛ր է մտահոգութիւն չունիմ, քանի
որ լոկ Մեծաւորաց կամօքն է որ եպիսկոպոսական պատիճանի հասած եմ այսօր.
հովուելու համար Աղեքսանդրիոյ կարեւոր թեմի: Այսու հանդերձ երբ այդ վեհմ.
պատիճանին սրբութեան ու պաշտօնի բարձրութեան կը համեմատեմ ուժերս,
անոր արժանաւոր ըլլալէ հետի՛ բոլորովին խոզկելու և ծանրապէս յուզուելու

53502-աի

40048-67

պատճառներն կը գտնենմ: Եպիսկոպոսականն աստիճանի վսեմութիւնն քահանայական լրուումն ըլլալով՝ չունի իրմէ վերնագոյն կարգ և անմիջապէս կը հանգչի յոտս Բարձրեղոյն Գահոյից : Նա իր այդ խորհրդաւոր բարձրութեամբը կը ներկայանայ ինձ իբր նոր Քորեբ մը, որուն վրայէն Մովսիսի պէս լսեցի աստուածային հրաւերքն երթալու յԵփրատոս, գալու առ Չեղ, Սիրեցեալ Որդիակը ՚ի Քրիստոս, երբ եկեղեցական սիրելի հաստատութեան մը փակ սահմանին մէջ ուշիմ մանկախներու խաշնը կ'արածէի: Եյդ հրաւերքն սրտէս երկիւղն չէր փարատէր քանի որ միւս կողմանէ արժանապէս ինձ ուղղուած կը նկատէի Աստուծոյ միւս խօսքերն ալ : “Մի՛ մեռնենար այս, լոյծ զիօշիկս քո յոջից քոց, զի Տէղիս յորում կ'սաղ զի զմա՛ ետկիր սուրբ ե” (Ելից, Գ. 5): Ո՛րքան սրբութիւն, ո՛րքան մաքրութիւն, ո՛րքան հաւատք և օրինակելի ընթացք կը պահանջուի անկից, որ ուրիշներու առաջնորդ, վարդապետ և հովիւ պիտի ըլլայ : “Պարս ե եպիսկոպոսին ունարաս յիննը” (Ը. Տիմ. Գ. 2) օրինակ ըլլալու համար “հաւասացեղոց քանիօք, գնացիօք, սիրով, հաւասովք, սրբութեամբ” (Ընդ. Գ. 12): Եյս խորհրդածութիւնն բաւական պատճառ էր ինձ հոտ կենալու համար այս աստիճանէն. բայց Մեծաւորաց հրամանն ստիպող էր և ինձ կ'իշխար գլուխ ծռել: Նուիրապետութիւնն իր հեղինակաւոր գլխոյն հետ միախօս կ'ուզէր, Եկեղեցւոյ Գլուխն կը պատուիրէր, հնազանդիլն իմ պարտքս էր: Եյս հնազանդութեամբ է որ կրցայ բաժնուիլ յաւիտենական քաղաքի երկարամեայ և զբաւիչ ընտելութենէն, ձգել Լեւոնեան վարժարանի նախնական յարկն, ուր որդիբարբ զիս՝ չայր անուամբ կը պատուէին առաքինի և ուշիմ պատանիներն. թողուէ քիթողիկեանութեան կեղծոնի ընծայած հաւատքի և կրօնքի սուրբ քաղցրութիւնն: Կ'օրհնեմ Տիրոջ կամքը և ահա կը փութամ գալ առ Չեղ, Սիրեցեալ Որդիակը ՚ի Քրիստոս, լի այն խանդաղատանօք, որ հաւատքն միայն կրնայ ներշնչել այսպիսի հանդիսաւոր ու ծանր պարագաներու մէջ :

Սակայն չեմ կրնար լուել այն՝ արժանիքէս աւելի՛ քաջաւերութիւնն ու խրախուսանքն, զոր ընդունեցայ ամէն դասակարգէ և որոնց կը պարտիմ մեծաւ մասամբ այն յօժարութիւնն, որով բարձր պաշտօնիս ծանրութեան կը հպատակիմ պսօր: Ընորհակալութիւն անհուն և որդիական նրախտագիտութիւն կը պարտիմ նաև առ Ս. Քահանայապետն մեր Պիոս Ժ. որն որ չափազանց զիջողութեամբ հայրական գորովանքի ու բարեացակամութեան ցոյցեր չուայլեց անարժանիս. իցիւ՛ թէ կարենամ հաւատարիմ ծառայութեամբ համապատասխանել իր սուրբ դիտմանց, որոնց աշխարհատարած ընդարձակութեան մէջէն ոչ միայն չի խուսափիր, այլ առանձին և մասնաւոր կարեւորութիւն գրաւած է մեր Հասարակութեան բարիքն ու շահն: Ընորհակալութիւն Ս. Ժողովոյ Տորածման Հաւատոյ Պահերեց ու Ժողովական ծիրանաւոր Իշխանաց Ս. Հ. Ե. որոնք կարեկցաբար անտեսելով թերութիւններս քաջալերիչ գոհունակութեամբ ընդունեցան ընտրութիւնս յեպիսկոպոս փիճակին Ազեքսանգրիոյ: Ընորհակալութիւն Նուիրապետութեանս ալեգարդ գլխոյն, Ալիկիոյ Տանն Կաթողիկոս-Պատրիարքին՝ Պօղոսի Պետրոսի ԺԲ. Սապապդեան, որն որ իր բարձրութեան մէջ խոնարհ հաճութեամբ կը տեսնէ պսօր իր բաց ձգած թեմին վրայ Հովիւ զրուիլս և հայրական խրախոյս ու քաջալերութիւն պակաս չթողլով վերջապէս այնքան փայլ ու հանդիսաւորութիւն ուզեց տալ Եպիսկոպոսական Օծման փաստակիչ արարողութեանց: Ընորհակալութիւն Նուիրապետութեանս պատակաւորելի իւրաքանչիւր անդամներուն, որոնք բարձր պատիւն տունին ինձ՝ իրենց ներպայրակցելու նպիսկոպտութեամբ, աջակցելու համար իրենց սուրբ ու փսմ առաքելութեանն մէջ ի բարին կրօնից ու սոհմիս:

Ձեր ալ ձայնն, Սիրեցեալ Արդեակը 'ի Քրիստոս, հասաւ ինձ նոյն իսկ հե-
ռուէն և կանուխ, որն որ որդեական հպատակութեան հետ ունէր խրախոյսի շեշտն
և յոյս կուտար ինձ գանելու ի ձեզ հլու, հայրասէր ու գործունեայ զաւակներ,
որոնք մեր հոգեւոր ընտանիքն ծոխացնելու և յառաջացնելու ընտիր աշակցողներ
պիտի կարենան ըլլալ: Ընթրհակալութիւն ուրեմն Ձեզ ալ, Սիրեցեալ Արդեակը,
լիասիրտ գեղմամբ. փստահ եղէք որ ճշմարիտ Արդւոցդ պիտի ջանամ ճշմարիտ հայր
ըլլալ առանց խտրութեան, առանց աչառանց, որպէս զի կարենամ իրաւունքով
ստացած հայրութիւնս գործքով ալ հաստատել և բսել Պօղոս Առաքելոյն հետ.
“ Արդեակի իմ, զորս քարձեալ վերսին երկնեմ, մինչեւ նկարեցի Քրիստոս ի ձեզ ”
(Գաղ. Գ. 19):

Այդ արժանաւորութիւնն ձեռք բերելու համար խոստովմէ վերջ կը պարտաւորիմ գործնականի իջնել և դուք ամէն իրաւունք ունիք ինձմէ ակնկալելու ինչ որ կրնայ գործել եպիսկոպոս մը 'ի բարին հաւատոց . հոգեաց փրկութեան և բարոյական ու կրթական յառաջդիմութեան: Եւ վկայեմ առաջի Աստուծոյ և Ձեր, Սիրեցեալ Որդեակք, որ բարի կամքն ունիմ այդ ամէնն ընելու . չեմ գիտեր և չեմ կրնար երաշխաւորել թէ պիտի յաջողիմ. բայց այն հաւատքով թէ յաջողութիւնն Աստուծմէ է և գործն մերը ըլլալու է, ամենայն ուղղութեամբ պիտի ծաւալտիմ դժուարութեանց, որոնք ներկայ ժամանակներուս մէջ օր ըստ օրէ կը ծանրանան:

Եպիսկոպոսականին պաշտօնիս և բոլոր գործերու ծրագրին նշանաբանն ընտրած եմ Խմաստունին խօսքն թէ՛ «Այր իմաստունն ուղղորդ գնայ» (Առաք. ԺԵ. 21)։ Յաւակնութիւնն չունիմ այդ իմաստունը ըլլալու, բայց որովհետեւ ուղղամտութիւնը և ուղղութիւնը սիրած իմ միշտ և պարտքս է սիրելն, ուստի պիտի ջանամ այդ իմաստութիւնը աչքիս առջեւէն չհեռացնել, բեւեռային աստղ ընել ինձ և անոր յառած յառաջանալ։ Ուղղութիւնն ինչ է. շատ ծանօթ բառ է՝ բայց ընդարձակ ու վերացական. լաւ է մասնաւորել։ Ուղղութիւնն մտաւորականի ու տեսութեանց մէջ ճշմարտութիւնն է. իրաւանց խնդիրներու մէջ արդարութիւն կը լսուի, որ երկուքն պայմանն են անհրաժեշտ՝ ընկերական և անհատական խաղաղութեան։ Եւ խաղաղութեան պաշտօնեայ կուգամ Ձեր մէջ, ինչպէս ըլլալու է ամէն քրիստոսի պաշտօնեայ, որուն յանձնուած է իր վարդապետէն՝ ամէն ուր որ երթայ՝ բռնել. «Պաղարկոսիւն Տաւն աշարիկ»։ Ուրեմն խաղաղութիւն Ձեզ, Սիրեցեալ Որդեակք, բայց այն խաղաղութիւնն, որ շինուած է ճշմարտութենէ և արդարութենէ և զոր «աշխարհս ոչ կարէ տալ» այլ Նա միայն, որ է՝ «ճանապարհ, ճշմար. տէրիւն և կեանք»։ Խաղաղութիւնն, կըսէ Սբ. Օգոստինոս, կարգի ներդաշնակ հանգարտութիւնն է. այդ ներդաշնակութիւնն դիւրին է ունենալ եթէ իւրաքանչիւր որ իւր իրաւանց սահմանէն չանցնի ու մնայ հոն, ուր գրուած է ընկերական, քաղաքական ու աստուածային կարգադրութեամբ։ Այս խօսքերս սկսայ Ձեզ ուղղել յիշեցնելով թէ ինչպէս յաստուածային իրաւանց Եկեղեցին՝ անհաւասար ընկերութիւն մը ըլլալով, անոր մէջ մարմնոյ նմանութեամբ անդամներու գանգաւանութիւն մը կայ, որով ոմանք գլուխ, ոմանք ձեռք, ոմանք աչք և այլ անդամներ ըլլալու որոշուած են ըստ Աստուծոյ քնտրութեան, ըստ բաժանման շնորհաց Հօգւոյն Սբ.Ս. Գրան գի «Իւրաքանչիւր ունի»՝ ի մէկէ տուեալ են շնորհի բոլոր յարգեալն «Քրիստոսի» (Եփ. Դ 7)։ Արդ Աստուծոյ կողմանէ իր եկեղեցւոյն վրայ դրօշմուած այդ մարմնոյ նմանութիւնն ալ կը պահանջէ, որ ամէն անդամ իր սահմանն ճանչնայ. յարգէ ուրիշին, անոր հետ անդամակցելով համերաշխութեամբ, որով միայն կարելի է «պահել զմիաբանութիւնն հոգւոյն յօդիւ խաղաղութեան» (Անդ. 3)։ Ահա առաքելական վարդապետութիւնն, զոր յարգելու է՝ ամէն մարդ, որ քրիստոսի Եկեղեցւոյն կը վերաբերի. «Եթէ ամենայն մարմինն ակն եր, ո՞ւր եր ունիկ, եւ եթէ ամենայն շնորհիկ եր, ո՞ւր եր հոգոցիկ»։ Բայց արդ Աստուած եւ զան զամսն՝ զմի մի իւրաքանչիւր՝ ի հոգանէն ի մարմին՝ որպիս եր կանցաւ. ապա թէ եր ամենայն մի անդամ, ո՞ւր եր մարմին։ Բայց արդ՝ անդամք բազում են եւ մարմին մի» (Ա. Կոր. ԺԲ. 17, 18, 19.)։ Ասով է որ կրնան շատ մը անհատներ իրարու համաձայնիլ, խօսուիլ և յօդաւորիլ այնպէս, որ միոյն վշտովն ամէնքն վշտանան, միոյն խնդութեամբ ամէնքն խնդան, միակ սկզբունքով միակ գլխոյ ներքեւ հասարակ կեանք վարելով. «Եւ եթէ վշտանայ ինչ մի անդամն, վշտանան ամենայն անդամն ընդ նեա. աշ զոր մարմինք Քրիստոսի եր անդամք յանդամն ընդ նորս» (Անդ. 26. 27)։ Այս սկզբունքով պիտի գամ Ձեր մէջ՝ կաթողիկէ Եպիսկոպոսի մը իրաւունքներովն՝ փստահ Ձեր մէջն գտնելու անդամակցութիւն հպատակութեամբ, գործակցութիւն՝ վշտակցութեամբ վշտերուս մէջ, խնդակցութեամբ յարգութեանցս մէջ։ Եւ ես ամէնուն ամէն ինչ ըլլալ պիտի ջանամ, որովհետեւ համոզուած եմ Ս. Օգոստինոսի հետ թէ՛ «Քրիստոնեայ եմք մեզ հաւատ, առաջնորդ եմք Ձեզ հաւատ» (Ճառ. Ա. վրան Յով. գլ. 1)։ Դուք արդէն գիտէք թէ այն իշխանութիւնն և իրաւունքներն, զորս կաթողիկէ Եպիսկոպոս մը ունի, իր անձինն չեն, Եկեղեցւոյ են անոնք, կրօնքին են, քրիստոսի են. անոնց սուրբ աւանդն է, զոր մասնելն սրբապիղծ նենգութիւն է և կոչման դաւաճանութիւն։ Կրնար ըլլալ կըսէ Սբ. Օգոստինոս, որ Աստուած փոխանակ մարդիկ գործածելու իր կրօնից պաշտօնէութեան՝ հրեշտակներու ձեռք ընէր ամէն բան. բայց արհա-

մարտած պիտի ըլլար մարդկային բնութիւնն եթէ ցուցներ որ զմարդիկ մարդկանց ձեռք չուզէր ուսուցանել, և կարծես այս կարեւոր էր մարդիկն իրարու շարժելու և ի մի ձուլելու համար: Ասոր համար է, կը դիտէ նոյն Ս. Հայրապետն, որ Բրիտանո Տէրն մեր «արքայութիւն իմ չե յայտ աշխարհե» ըսած և ոչ յայտ աշխարհի, որովհետեւ հոսկից չէ բայց հոս է. մանաւանդ թէ «արքայութիւն Աստուծոյ ի ներքէն ի ձեռք ե» (ՂԿ. ԺԷ. 21): Այո՛, եկեղեցական իշխանութեան ձեռք մարդս գրուի ալ որ ըլլայ՝ ուրիշներու կ'անդամակցի և անոնցմով ու անոնց հետ կը գործէ մնալով միշտ ինքն վարիչ: Եւ այս միութեամբ է որ կը զանգի Բրիտանոսի խորհրդաւոր մարմինն՝ Եկեղեցին, որուն մէջ կը հանգչի ինքն Աստուած, իբր հոգի, կեանք, տէր և միակ իշխան որդեգրելով և սեպհական ժողովուրդն ընելով անոնք որ ընտրեալ են ու կոչուած ՚ի հաւատս: Այս հիմնական ու կենսական վարդապետութեան վրայ է որ Ս. Գրիգոր Նազիանզացին Եպիսկոպոսաց կը յանձնարարէ խոսիւն նախանձախնդիր ըլլալ իրենց իշխանութեան և իրաւանց աւանդին. «Չըղբայք, կ'ըսէ. յանդգին զրոյիս ըլլալ այն ուր հազիւ ձեռք կ'աւ նստնայ usոռնագոյն անդամ մը կրնայ ըլլալ» (Ճառ. 19 թ. 10):

Այս ամէնն աչքի առջև ունենալով, հաւատարիմ Աստուծոյ ու Եկեղեցւոյ առջև ըրած երդմանցս, պիտի գամ Ձեր մէջ Սիրեցեալ Որդեակը, իբր վարդապետ, պաշտօնեայ Աստուծոյ եւ Հովիւ: Իբր վարդապետ՝ հաւատքի և ճշմարտութեան հպատակութիւն պիտի պահանջեմ ջանալով, որ անարատ մնայ աստուածային այդ փափուկ աւանդն Ձեր մէջ. և ահա արդէն այսօրուանէ կ'ուզեմ Ձեզ ինչ որ Առաքեալն Պօղոս կը յանձնարարէր Կորնթացւոց «Նորձեցիք գանձիւնս ձեր, եթէ կայցիք ՚ի նոյն հաւատս» (Բ. Կոր. ԺԳ. 5): Հաւատքն անհատական ու ենթակայի մը առանձին համոզման կապուած ըմբռնում մը կամ վարդապետութիւն մը չէ. նա անկախ է մեզմէ, ինչպէս անկախ է ճշմարտութիւնն: Հետեւաբար ինչպէս անհնար է միեւնոյն իրեն վրայ միանգամայն հակասող ճշմարտութիւն ունենալ, որովհետեւ եթէ մէկը ճշմարտութիւն է՝ միւսն անշուշտ անոր մերժումն ըլլալու է ուստի և ստուծութիւն, այսպէս ալ չի կրնար երկու իրարու հակասող միանգամայն հաւատք ըսուիլ: Գարուս ամենադառն մոլորութիւններէն մին է, մանաւանդ ամենահասարակն ու ամենէն աւելի քանդիչն, շփոթել ճշմարտութիւնը կարծիքի հետ, և այսպէս համոզել տալ ամէն դասակարգի մարդկանց թէ իւրաքանչիւր որ իր կարծիքն համարելու է չարի, սահման ու խելութիւն ճշմարտութեան: Այս սկզբունքով այնքան ճշմարտութիւն կայ միեւնոյն նիւթի վրայ որքան կարծիք կայ, ցնտրական մոլորութիւն, որ ուրիշ բանի չի ծառայեր բայց եթէ մարդս իր սահմանէն դուրս մղելու և իւրաքանչիւրն իր կարծեաց ետեւէ ձգելով արձակ երասանակ թողու որ արհամարհէ ուրիշին իրաւունքն ալ, համոզումն ալ, ժառանգութիւնն և իշխանութիւնն: Այս է ներկայ դարուս՝ ազատ մտածողներու, յեղափոխերու, ընկերավարականներու, անիշխանականներու խթան եզոզ ողբալի սկզբունքն, որով շատերն կ'ուրացած՝ չորս դին առեր կը սպառնան: Եւ մինչ այդ անդուսպ կըքերէ յերուրուած ու պատուակեալ սուտ ազատութիւնը քաղաքական ու ընկերական սահմանի մէջ կը խլրտար, կրօնքի և եկեղեցւոյ մէջ ալ մտնելու կը ձգնի հազար ու մէկ յայտնի ու ծածուկ ձեւերով. և այս՝ զժբաղդաբար մեր մէջն ալ որ ըստ օրէ կը տեսնուի շնորհիւ այն բողոքի անուամբ սկսող ազանդին, որմէ գոնէ սկզբունքով վարակուած է մեր ազգն ալ առ հասարակ, և կաթողիկէից վրայ ալ երբեմն իր տխուր ազդեցութիւնն զգալ կուտայ: Հսկեցէք ուրեմն, Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Բրիտանոս, զգոյշ եղէք և «նորձեցիք գանձիւնս եթէ կայցիք ՚ի նոյն հաւատս»: Նախանձախնդի եղէք Ձեր Եկեղեցւոյն ուղղափառ դաւանութեանն և պատիւ համարեցէք՝ զայն անարատ պահելն: Վիտեմ որ Հեթանոսաց Առաքելոյն գուշակած ժամանակն եկած է. «գի ողբնոսքեան վարդապետութեան ո՛չ անապցին, ալ ըստ իւրաքանչիւր ցանկութեան կուտեցին իւրեանց վարդապետս՝ ըստ մարմնացեայ շնչեանց իւրեանց» (Բ. Տիմ. Գ. 3): Այսօրս գրիչ ձեռք առնողն օրէնսգիր կ'ըլլայ ամենամանր նիւթերու մէջ, խօսք բերան ունեցողն՝ պատգամաւոր, և այսպիսիներն (ցաւալի բան) մինչ իբր մտաց բռնաբարութիւն կը հալածեն անհամար հրաշքներով ու դարերու շարունակ վկայութեամբ հաստատուած հաւատքն չեն վախճար բռնաբարելէ ուրիշի ազատութիւնն իրենց ստերով ու զիտողական յերուրանքներով: Աստուած ուզողութեան բերէ զամէնքն, բայց որովհետեւ Առաքելոյն առ Տիմոթէոս ըսածն ինձ հրաման կը համարիմ թէ «դու փարոգեա՛ գրանն, հա՛ս

ի վերայ ժառնու եւ սարժառնու, յանդիմանեա՛, մխիթարեա՛ առեմայն երկայնմնոսքեանք եւ վարդապետութեանք» (Անդ. 2), ուստի Ձեզ կը յանձնարարեմ, Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Բրիտանոս, որ զգուշանաք նորալուր վարդապետութիւններէ: Հաւատքի մէջ նորը չէ ճշմարիտն՝ այլ ինչ որ հին է, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ Տէրաուղղիմանոս, այն ճշմարիտ է որ Բրիտանոսի է, այն Բրիտանոսի է որ առաքելական է, այն առաքելական է որ հին է:

Հաւատքի նախանձախնդրութիւնն կը պահանջէ ճշմարիտ, անկեղծ ու կատարեալ յարում մը առ Մայրն մեր Կաթողիկէ, Սուրբ և Առաքելական Եկեղեցին, միակ անխալ ու անարատ աւանդապահ հաւատոց: Ինչպէս Բրիտանոս մէկ է այսպէս իր հաւատքը և ասոր հետ մէկ է Եկեղեցին թէ հաւատքով, թէ իշխանութեամբ և այդ միակ եկեղեցիէն դուրս եղողն՝ հատեալ անդամ մի է, կտրուած ուս մը որ բռնէն բաժնուած է: Բրիտանոսի և հաւատացեալով միութեան մէջ յօդաւորում կայ, անդամ ըլլալ Եկեղեցւոյ: Ոսկերեան հաւատացեալը Բրիտանոսի հետ միութեան այլ և այլ առընչութիւններն այսպէս կը նկարագրէ. «Դա է գլուխ իսկ մենք մարմին, գլխոյն և մարմնոյն մէջ չկայ բաժանում. Դա հիմն է և մենք շէնքն, նա որմն է՝ մենք ուս, նա փեսայ՝ մենք հարսն, նա հովիւ՝ մենք ոչխարս, նա ճանապարհ՝ մենք անցորդ, դարձեալ մենք տաճար՝ ինքն բնակող, նա կեանք է, մենք կենդանի, նա յարութիւն՝ մենք յարուցեալք, նա լոյս՝ մենք լուսաւորեալք: Այս ամէնն ցոյց կուտայ միութիւնն և թոյլ չենք տար որ ո՛րէ ամենախոշոր պառակտում ընդհատէ զմեզ ու Բրիտանոս»: Արդ ամէն միութիւն միայն Եկեղեցւոյ անդամ մնալով կրնանք պահել. որովհետեւ Եկեղեցին է այն ամէն բան, զոր յիշեալ Ս. Հայրապետն մեզ կը յատկացնէ երբ մենք Բրիտանոսի միացած ենք. Եկեղեցին է Բրիտանոսի մարմինն, տունին, հարսն, փարախն, օթեմանն, տաճարն, առագաստն ուր կը ծնինք ՚ի հոգեւորական կեանս, լուսոյ տաճարն, յուսոյ բնակարան: «Սիրենք ուրեմն, կ'ըսէ Սուրբ Օգոստինոս, սիրենք զՏէրն մեր Աստուած, սիրենք նաեւ Անոր Եկեղեցին, զայն իբրեւ Հայր, զայս իբրեւ Մայր, զայն իբրեւ Տէր, զայս իբրեւ ազախին. որովհետեւ որդիք ազախնոյ ենք. բայց այս հարսնացումն միայն սիրով է որ կ'ըլլայ, ուստի կարելի չէ մին վշտացնել և միւսին հաճոյ ըլլալ. . . ճանչցէք ուրեմն, սիրելիք, ճանչցէք ձեզ ՚ի հայր զԱստուած և ՚ի մայր՝ զԵկեղեցին» (Ճառ. Բ. Սղմ. 88. թ. 14):

Եկեղեցւոյ սէրն անբաժանելի է անոր Երեւելի Գլխոյն սէրէն ու յարգանքէն, առ որ կը պարտաւորենք ՚ի խղճէ եթէ կ'ուզենք կաթողիկէ ըսուիլ և մնալ: Եկեղեցւոյ առանձնի վարչական շէնքը հիմնեալ է ՚ի վերայ վիմին հաւատոյ, Պետրոսի և անոր յաջորդաց, որոնց ձեռքը տրուած է յերկնուստ իրաւասութեան լիազօր իշխանութիւնը ամբողջ աշխարհի վրայ: Մեզ համար աներկբայի վարդապետութիւն է ՚ի հաւատոց Հռովմայ Ս. Քահանայապետի գլխաւորութիւնն ու անխալ հեղինակութիւնն հաւատքի ու բարի վարուց վարդապետութեան մէջ: Մեր Եկեղեցւոյ հին հայրերն ընդունած են զայն և դաւանած են հրապարակաւ. այդ դաւանութեան սրբանշնչի, նուիրական հատակոտորներն ունինք, կ'ուզենք հետեւաբար հնազանդ ըլլալ այս մասին ալ և հայ մնալով մէկտեղ հաւատարիմ ու ջերմ կաթողիկէ մնալ: Եւ այս կարելի չէ առանց կատարեալ ու անպայման հպատակութեան Հռովմայ Ս. Քահանայապետի, որ մեր խորհիւն, ճշմարիտ վեմն է ընդգէմ զժողովին յարձակմանց թէ ստուծեան և թէ բռնաւորութեան կողմանէ: Տիեզերաց աչքին՝ Հռովմայ մէջ՝ Աստուած զրած է իր փոխանորդն, կրօնքի մեծ Գիտապետն. նայինք հոն. յարինք մօտէն և պիտի վայլենք Եկեղեցւոյ շինիչ, կենսատու և փրկաւէտ բարիքներն: Եւ այս մեր հպատակութեան պագումն պէտք է գործնական ըլլայ. յարգանքը ու երկիւղածութեամբ ընդունելու ենք անոր յորդորներն. հնազանդութեամբ անոր որոշմանց գլուխ ծռելու ենք, մէկ խօսքով հպատակելու ենք հաւատարմութեամբ և սրտի անկեղծութեամբ: Առանց այս ընթացքին աւելորդ է կաթողիկէ ըսուիլ, քողարկել այդ անուան տակ հակակաթողիկէ հոգի և դիտում:

Կարծէ որ առանձին ակնարկ մ'ալ նետենք ներկայապէս իշխող Պիոս Ժ. Ս. Քահանայապետի անձին վրայ, որուն անհուն բարութեան, խոնարհութեան ու Սրբութեան մօտէն հիացող ըլլալու պատիւն ու բախտն ունեցած եմ: Նա քաղցր ու գորովալից հայր մ'է, ամենամանր խնդիրներու հետամուտ և հոգածու տանուտէրն Աստուծոյ տան մէջ, արդարութեան անաչառ ու աներկեւան ակոյցեանը. փաղաքանքէ չի կաշառուիր, ստահակութենէ չայլալիւր, անխուով ու անողորդ դատաւոր. քաղցր ու կորովի վարչագէտ մի է նա: Աստուած ամենաբարին երկար

պահէ իր կեանքն, որմէ ուղղոյն դիւրաւ կրնայ օգտուիլ, բաւական է որ իրաւն ու բարին առաջարկէ: Եւ քանի որ տարիէ մը Նա իր Քաջանայութեան յիմամեայ Յոբելեանն, պիտի տօնէ, Չեզ կը հրաւիրեմ, Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Քրիստոս, բոլոր աշխարհի հանդիսութեան մէջ ձերն ալ խառնելու, ձայնակցելու կաթողիկէութեան անհամար հետեւորդներուն և երջանիկ օրեր մաղթելու իրեն, որպէս զի իրմով Եկեղեցին ալ երջանկագոյն օրեր տանէ և զաւակներովն բերիլի. փասն զի, կը գրէ մեր Եկեղեցւոյ Հայրապետներէն մէկն, Եթէ Ս. Քաջանայապետն, որ գլուխն է, ողջանդամ ըլլայ, մենք որ անդամներն ենք հարկաւ առողջ կ'ըլլանք:

Իշխանութիւնն մէկ է Եկեղեցւոյ մէջ՝ թէ Ժիւղաւորութեամբ, և կարելի չէ իշխանութեան պատուադիր ըլլալ առանց անոր մէն մի ծիւղաւորութեան ալ պատուելու: Ուստի հարկ է որ յարգանք, հպատակութիւն և հնազանդութիւն ընծայենք մեր անմիջական Հովուապետին, ազգիս պետին, Արիւնիոյ Տան Կաթողիկոս Պատրիարքին, որուն ձեռքն է մեր տոհմային Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան ու բարգաւաճանաց ճակատագիրն: Նա թէ և իրապէս մեր տոհմին մի փոքր մանրամասնութեան կ'իշխէ, սակայն բոլոր հայութեան օրինաւոր հովիւն ըլլալու իրաւունքն ունի իբր միակ ճշմարիտ յաջորդ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին: Ուստի ամէն կաթողիկէ ժողովուրդ անոր իրաւանց պաշտպան ըլլայ, անոր ձեռնարկներուն ձեռնտու, անոր հանրօգուտ դիտմանց ապակցող և ասով ազգին ճշմարիտ ծառայութիւն ըրած կ'ըլլանք. իշխանութեան վարկն բարձր բռնողն ինքն ալ կը բարձրանաւ: Մանաւանդ Գուր, ո՞վ Աղեքսանդրիոյ թեմին ժողովուրդ, լաւ եւս պատճառ ունիք առանձին յարգանք տաճելու առ Արիւնիոյ Կաթողիկոս-Պատրիարքն, քանի որ ներկայիս այդ պաշտօնին վրայ կը գտնուի արժանապէս Չեր նախկին վիճակաւոր Եպիսկոպոսն, Ամեն Պօղոս Պետրոս ԺԲ. Սապպաղեան, որուն անարժանաբար կուգամ յաջորդելու Չեր մէջ:

Ահա՛, Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Քրիստոս, այս ամէն հաւատքի և օրինաւոր իշխանութեան սկզբունքներով գծած իմ ուղղութիւնն՝ պիտի գամ Չեր մէջ իբր վարդապետ Եկեղեցւոյ: Բայց միայն վարդապետել չէ գործս. մեծ անարժանութեամբս հանդերձ քաջանայ Աստուծոյ բարձրելոյ եմ և հիմա անոր լրումն ստացած պիտի գամ իբր հոգեւոր պաշտօնեայ մատակարարելու Չեզի այն ամէն աստուածային շնորհաց միջոցներն, որոնցմով կարենամ հոգինիդ Աստուծոյ արժանաւոր բնակարան ընել և ժառանգ երկնից: Այս է միակ կարեւորն, միակ մնայուն բարիք, առ որ ուղղելու ենք մեր ամէն գործերն ու աշխատութիւններն, ստորագրուած անոր ուրիշ ամէն բարիք ու շահ: Գինք արեան Քրիստոսի ենք, պէտք չէ վատնել այդ աստուածային արեան արդիւնքներն, որոնց կապուած է մեր յաւիտեանական կեանքն: Արդ այդ արեան անգին արդիւնքներն կրնանք մեզ մերձեցունել՝ նախ սուրբ խորհրդոց մերձենալով, որոնք մշտաբաւ արդիւնքներ են շնորհաց և ապա մեր բարի գործքերով, որոնցմով, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալն, կ'ամբողջացնենք Քրիստոսի չարչարանաց պակասն ՚ի մեզ, այսինքն մեր վրայ փրկարար ազդեցութիւնն: Խոստովանալիքի և սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդներն պէտք է մեր քրիստոնէական կենաց սնունդներն ըլլան. մին առողջարար գեղ է, միւսն՝ կազդուրիչ սնունդ. մին մեզ կը դարձնէ առ Աստուած անառակ որդւոյն պէս, միւսն՝ սեղանակից կ'ընէ. մին՝ մեր մեռեալ հոգեւոր կեանքն կուտայ, միւսն՝ գորութիւն և կեանքի շարունակութիւն: Միով շնորհաց կեանքն կը զգենունք, միւսով շնորհաց բունին հետ իբր ուռ կ'ազդեցունել՝ կենսատու հիւթն ծծելու նոյնիքն Քրիստոսի կենօրն ապրելու համար. «կենդանի եմ այստե՛ստէ, ո՛չ եմ՝ այլ կենդանի ե յիս Բրիստոս» (Գաղ. Բ. 20): Մէկ խօսքով այս խորհուրդներու ձեռք գլխաւորաբար մենք ՚ի Քրիստոս և Քրիստոս ՚ի մեզ կը բնակի և մենք կ'ըլլանք ոչ անուանական՝ այլ իրօք քրիստոնէայ, ո՛չ այլարեանական՝ այլ իրապէս մի մարմին Քրիստոսի հետ:

Արջապէս երրորդ պաշտօնն, որ Եպիսկոպոսական իշխանութեան կապուած է՝ հովուելն է. «Ձգոյ՛ց կացի՛ք անձանց. կըսէր Պօղոս Առաքեալն Եկեղեցւոյ հովիւներուն, եւ ամենայն հօտիդ, յորում եղ գնեզ Հոգին Սուրբ Տեսուչս, հովուել զժողովուրդ Տեսուն, զոր ապրեցոյց արեւմբ իւրով» (Գործ. Առաք. Ի. 28): Ահա աստուածային պատուէրս, պէտք է ըստ խղճի աշխատիմ լաւ պատասխարելու փառախոյ յափշտակող գայլերէ և արածեմ շարունակ յարօտ աստուածային բանին: Ծանր, փափուկ ու պատասխանատուութեամբ լեցուն գործ, բայց ճրքան պիտի թնթեմայ այդ ձեր գործակցութեամբ Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Քրիստոս, որ արդէն այնքան սիրալիր ցոյցերով ծանչցաք Չեր հովիւն. կը մնայ որ իրեն յօժարութեամբ

հնազանդիք և օգնէք, հպատակիք ու գործակցիք: Ես իմ կողմանէս կարելին պիտի ընեմ ինչ որ վիճակիդ բարեօրման հնարաւոր պիտի ըլլայ ընել. աշխատութենէ չեմ ահաբեկիր՝ միայն համերաշխութիւն ըլլայ մէջերնիդ միեւնոյն բարի դիտման ծառայելու համար: Այս միութեամբ կարելի պիտի ըլլայ յաջողիլ, որովհետեւ ուր միութիւն կայ՝ հոն խաղաղութիւն կը գտնուի, և ուր խաղաղութիւն հաստատուած է՝ հոն Աստուծոյ հոգին կը հանգչի պարգեւատու ամենայն բարեաց:

Այս նուիրական պաշտօններու գործադրութենէն օտար չեմ նկատեր ինչ որ թեմիս նիւթական, բարեկարգական և ուսումնական յառաջացման կրնայ նպաստել, մանաւանդ ասոնք կրնան դիւրացնել զայն: Ուստի, Սիրեցեալ Որդեակը, մանաւանդ այս մասին Չեր ամէն մէկուն աջակցութեան պիտի դիմեմ և յուսամ՝ օգտուիլ այն բարի տրամադրութիւններէն, որ ինձ անձանթով չեն և որոնց եռանք ու գործունեայ ցոյցեր տուած էք: Բայց անշուշտ դուք ալ, իբր ճշմարիտ հովիւն, պիտի պահանջէք որ այն ամէնն, որ ընտրողական բարիք է միայն՝ միշտ ստորադաս զուգընթացութեամբ առաջ տարուի՝ հաւատքի և եկեղեցական իշխանութեան աստուածային իրաւանց անփոփոխելիութեան հանդէպ: Այս ծրագրով և ուղղութեամբ յուսամ գոհացնել զԱստուծոյ, Եկեղեցին և զՉեզ, հաւատարիմ մնալով շնորհքն Աստուծոյ ընտրած նշանաբանիս. «Սյր խնստուն ուղղորդ զնայ»:

* * *

Խօսքս վերջացնելու վրայ՝ հարկ է որ ուրոյն ուրոյն ողջունեմ և օրհնեմ զՉեզ, Սիրեցեալ Որդեակը ՚ի Քրիստոս, որպէս զի իմ գալուստէս առաջ հասնի Չեզ հայրական խանդաղատանացս ու սիրոյ հաւաստիքը, երկնային շնորհաց գրաւականն՝ Հայրապետական Օրհնութիւնս, զոր բոլոր սրտով կը հեղում ամէն դասակարգի, ընտանեաց ու անհատի վրայ:

Եւ նախ զՉեզ կ'օրհնեմ, Գ. Գ. Վարդապետք, որ իմ անմիջական օգնականներս ու զօրավիզն պիտի ըլլաք: Գուր իմ նուիրակներս, պատգամաւորներս, խորհրդականներս, իմ տանս մօտաւոր պաշտօնեաներն, բարեկամներս ու հոգեկիցներս: Չեզմէ շատ կախում ունի դիտմանցս յաջողութիւնն, ուստի ինձ հետ պատասխատուութեանս ալ բաժանորդ պիտի ըլլաք: Գուր լոյս պիտի ըլլաք՝ վարդապետութեան լուսարեւներ ըլլալու համար բանիւք և գործովք. Գուր ալ պիտի ըլլաք՝ հոգեւորապէս համեմելու համար հաւատացեալներն խորհրդոց մատակարարութեամբ. Գուր դատաւոր և հայր, որսորդ ու բժիշկ պիտի ըլլաք հոգեւոր հոգեւոր իշխանութեամբ: Բայց այս ամենուն մէջ յարած պիտի մնաք ձեր Եպիսկոպոսին, անոր հետ մէկ իշխանութիւն, մէկ ատեան, մէկ խորհրդարան կազմելու համար: Այս միութեան մէջ պիտի կայանայ մեր ուժն դիմագրաւելու համար ամէն գծաւորութեանց. և առ այս պէտք է զօհէք ձեր անձնական տեսութիւններն, զգացումներն ու հանգիստն՝ միշտ ընդհանրութեան բարին, Եկեղեցւոյ շահն, Աստուծոյ փառքն, հոգեւոր փրկութիւնն աչքի առնելու ունենալով: Աւելորդ պիտի ըլլար ձեր բարձր պաշտօնէն կարեւոր առաքելութիւններն յանձնարարել ձեզ, զորս լաւ ծանչցած ըլլալու էք, ըստ որում քաջանայն այլ ո՞նի Քրիստոս ըլլալով, գիտնալու էք, թէ Անոր աստուածային օրինակին համաձայն կազմուած պէտք է որ ըլլաք: Հոգեւոր փրկութեան եռանդ, պատ. եղաբոք, անձնուրացութիւն, պաշտօնեղ փանծութեան գործակիցներս պիտի ըլլաք ՚ի բարին և յօգուտ հասարակութեանս: Անձնական շահերէ շատ վեր ըլլալու է ձեր հայեցակէտն. փնտռեցէք ինչ որ բարին է, գործեցէ՛ք ինչ որ ուղիղ է և ապահոված պիտի ըլլաք ձեր հանրօգուտ ձեռնարկներու ելքն:

Քաջանաներէ վերջ Չեզ կ'ողջունեմ ու կ'օրհնեմ, ո՞վ աւագանիք ժողովրդեանս, որոնց ազդեցութիւնն հասարակութեանս ամէն մէկ անհատին վրայ կրնայ թէ փրկարար, թէ կործանիչ ըլլալ ըստ որում ուղիղ ու բարեբար, կամ ծուռ ու թունալից պիտի ըլլայ: Իբրեւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ հարազատ գաւառներ միացէ՛ք ձեր Եպիսկոպոսին և անով Եկեղեցւոյ իշխանութեան առ հասարակ և այն ատեն ամենամեծ գործակիցներս պիտի ըլլաք ՚ի բարին և յօգուտ հասարակութեանս: Անձնական շահերէ շատ վեր ըլլալու է ձեր հայեցակէտն. փնտռեցէ՛ք ինչ որ բարին է, գործեցէ՛ք ինչ որ ուղիղ է և ապահոված պիտի ըլլաք ձեր հանրօգուտ ձեռնարկներու ելքն:

Ժողովրդեան առ հասարակ. որ ճշմարիտ հաւատացեալ է ու կաթողիկէ

սկզբանց հաւատարիմ ընթացք ունի, յատկացնելու է Պետրոս Առաքելոյն խօսքերն. «Այդ դուք ազգ եք ընկիրք, քաղաւորութիւն, քաղաքացիութիւն, ազգ սուրբ, ժողովուրդ սեպհական» (Ա. Պետ. Բ. 9): Այո՛, Սիրեցեալ Որդեակք՝ ի Քրիստոս, հաւատաւ և աղքատ, ազնուական ու անտոհմ, դուք հաւասար էք յաշտ Աստուծոյ և Եկեղեցւոյ. դուք ամէնքնիդ ալ անոր խորհրդաւոր տաճարին մէն մի քարերն էք «Եւ դուք իբրեւ զվեհալ կենդանիս շինիք՝ ճանաչող հոգեւոր յանձնաւոր քահանայութիւն» (Անդ. 5): Ուստի դուք ալ մեծ դեր ունիք Աստուծոյ գործոյն մէջ, բաւական է որ համապատասխանէք Աստուծոյ շնորհաց «որ զձեզ ի խաւարէն կոչեաց յիւր սխաւեցի յոյսն» (Անդ. 9): Հաւատքի պարգեւն ամենաթանկագինն և ամենափափուկն է, ձեզ կ'իյնայ անարատ պաշել և օգտուիլ անոր բարերար ու կենսաւետ ազդեցութենէն ի փրկութիւն ձեր հոգւոյ, որոնք գնուած են զենեալ Աստուծոյ անգին արեամբն:

Աստուածային Օրհնութիւնն ինչն է ձեր ամենուն վրայ և իւրաքանչիւրդ իր աստիճանին մէջ օգտակար ընէ, որպէս զի ամէն մէկ անդամներդ յարմարօրէն զօդուիք, յօդաւորիք ու միանաք՝ Եկեղեցւոյ մարմնոյն շինուածն լրացնելու համար: Գարձեալ այդ օրհնութեամբ սրբուին ձեր ընտանիքներն և ընդունին աստուածային երկնաւոր ու երկրաւոր բարութեանց այցելութիւնը, վերնայ մէջերնէդ ամէն սերմ խռովութեան, հակառակութեան ու ատելութեան: Սիրոյ և խաղաղութեան Աստուածն զձեզ պահէ ամէն փորձանքներէ և լիացնէ իր շնորհաց առատութեամբը և դուք ձեր հովուին հետ միաբան ու միամիտ «Ողջոյն տալի՛ք ի հաւքոյր սրբութեան: Խաղաղութիւն ընդ ձեզ ընդ առեւտսին, որ եք ի Քրիստոս Յիսուս, ամեն» (Ա. Պետ. Ե. 14):

Տուեալ ի Կ. Պոլիս

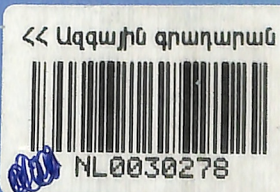
Ի Տօնի Գիւտի նշխարաց

Ս. Բ. Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին

Ի 6/19 Յուլիսի 1907

3185

hnd

